

A VILÁG TERMÉSZETVÉDELMEINEK TÖRTÉNETE 1991 ÉS 1995 KÖZÖTT (VÉDETT TERÜLETEK ALAPÍTÁSA)

BALOGH Lilla, BATHÓ Beatrix, BEREGI Lívია, DEDÁK Dalma, FORINTOS Nikolett,
KISS András, MIHALIK Renáta, Nagy Szilvia, PÉTER Norbert, PÖRGE Ágota,
ROZGONYI Zsófia, RUSVAI Katalin, STILLING Ferenc, SZENEK Zoltán

Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási
Intézet, Természetvédelmi és Tájökológiai Tanszék, 2103 Gödöllő, Páter K. u. 1.

Kulcsszavak: természetvédelem, történet, világ, védett területek, 1991–1995

Összefoglalás: 1991 és 1995 között az IUCN kategóriarendszere szerint 7240 védett területet alapítottak a világon. Az alapított területek kiterjedése szempontjából kimagaslóan nagy a VI. kategória („Védett erőforrás területkezeléssel”) aránya (47,91%). Az IUCN adatbázisa szerint a vizsgált időszakban, Ukrajnában alapították a legtöbb védett területet (1151 darab). A 7240 létrehozott területet összesen 179 nemzeti kategóriába lehet besorolni. Az előző évekhez hasonlóan természeti rezervátumból létesítették a legtöbbet (1686 db), a második helyen azonban a Regionális Zakaznik (577) áll, melyet a Nemzeti jelentőségű dagadó- és síklápok (512), a Faunaélőhely (433) és a Helyi természeti emlék (360) követ. Az előző időszakban a második és harmadik helyet elfoglaló természetes emlékek és nemzeti parkok jelentősen hátrébb csúsztak a rangsorban: a hatodik és hetedik helyet foglalták el 1991-1995 között. Magyarországon ebben az időszakban – az IUCN kategóriarendszerének megfelelően – egy területet nyilvánítottak védetté, a Fertő-Hanság Nemzeti parkot, 1991-ben. Világszinten szintén a kilencvenes évek első felében alapítottak néhány kiemelkedő természeti értékekkel rendelkező területet. Ilyenek voltak, pl. a Duna-delta Bioszféra Rezervátum Romániában (1991), melyet a világörökség részévé is nyilvánítottak; a Cikat Forest Park Horvátországban (1992), ami aleppói fenyőerdeiről ismert; a Slapton Ley Nemzeti Természetvédelmi Terület az Egyesült Királyságban (1993), melynek tavi élővilága kiemelkedő; a Vezúvi Nemzeti Park Olaszországban (1995); valamint a Great Sandy Nemzeti Park Ausztráliában (1995), ami a különleges tengerparti élővilágáról és különleges, homokos partjairól híres.

Előzmények

A védett természeti területek alapításának 1980-ig tartó kijelöléséről már részletes beszámolókat lehet olvasni a Szent István Egyetem Természetvédelmi és Tájökológia Tanszékének publikációiból (Centeri és Gyulai, 2006; Centeri et al., 2007; Pensza et al., 2007; Centeri et al., 2008a,b; Centeri és Pottyondy, 2009; Centeri, 2010; Centeri et al., 2010; Centeri és Gyulai, 2011; Centeri és Gyulai, 2013; Almási et al., 2014; Berecz et al., 2015). Az 1986 és 1990 közötti időszakot Ábrám et al. (2016) mutatta be. Jelenleg az 1991 és 1995 közötti időszakban alapított védett területeket ismertetjük.

Anyag és módszer

A védett területek elemzése során Centeri és munkatársainak korábbi módszertanát követjük. Az adatok ismertetésénél az IUCN legfrissebb adatait vesszük alapul (<http1>). Az adatok a 2003-ban megjelent adatbázisban szerepelnek, melyek korábban a WDPA (World Database on Protected Areas) honlapján (<http2>) voltak elérhetők, jelenleg a Protected Planet honlapon találhatóak (<http3>). Ezen belül az IUCN kategóriába besorolt területekkel foglalkozunk (IUCN 1994). Az adatbázisnak azon állományát elemeztük, amely a területeket egy ponttal vagy egy folttal jelöli.

Eredmények

A jelenleg vizsgált időszakban (1991 és 1995 között) 7240 védett területet alapítottak (1. táblázat). Ez több mint 25 %-os növekedést jelent a korábban Ábrám et al. (2016) által vizsgált 1986–1990-es időszakhoz képest, amelyben 5776 terület alapításáról számoltak be.

Az alapított területek kiterjedése szempontjából az Ib és a III kategóriák meglehetősen kicsi; 2,21, illetve 3,37%-nyi részesedéssel szerepelnek, míg kimagaslóan nagy az II-es, és a VI-os kategóriák aránya (25,63 és 47,91%). A legnagyobb változás a „Védett erőforrás területkezeléssel” kategória esetében tapasztalható, ennek területi részesedése 27,9%-ról nőtt 47,91%-ra. A nemzeti parkok, az előző öt évhez (1986–1990) hasonlóan ismét a 2. helyet foglalják el az alapított területek között, a korábbi öt évhez hasonló (22,5%) mértékű részesedésükkel. Mindezekkel szemben a „Biotóp/védett fajok területe kezeléssel” kategória korábbi 16,6%-os részesedése 7,4%-ra, míg a „Védett táj” kategória 19,6%-ról 5,7%-ra csökkent.

1. táblázat Az 1991 és 1995 között alapított védett területek IUCN kategóriáinként
Table 1. The number of protected areas by IUCN categories founded between 1991 and 1995

IUCN kategória	Alapított területek száma (db)	A kategóriák eloszlása (%)	Terület (ha)	Terület (%)
Ia vad terület	709	9,79	16394736,86	7,78
Ib szigorú természeti rezervátum	78	1,08	4661599,88	2,21
II nemzeti park	524	7,24	54017625,47	25,63
III nemzeti emlékmű	1052	14,53	7101923,48	3,37
IV biotóp/védett fajok területe kezeléssel	3534	48,81	15592096,29	7,40
V védett táj	514	7,10	12010585,43	5,70
VI védett erőforrás területkezeléssel	829	11,45	100984890,97	47,91
Összesen:	7240	100	210763458,4	100

A 2. táblázat tartalmazza az 1991 és 1995 között alapított védett területeket nemzeti kategóriáinként csoportosítva. A legnagyobb mértékben a természeti rezervátumok száma nőtt, hasonlóan az előző 5 éves időszakhoz. 1991 és 1995 között 1686-ot alapítottak világszerte. A második helyen, a Regionális Zakaznik (577) áll, melyet a Nemzeti jelentőségű dagadó- és síklápok (512), a Faunaéőhely (433) és a Helyi természeti emlék (360) követ. Az előző időszakban a második és harmadik helyet elfoglaló természetes emlékek (411) és nemzeti parkok (229) jelentősen hátrébb csúsztak a rangsorban: a nemzeti parkok (349) a hatodik, a természetes emlékek (257) hetedik helyet foglalták el 1991-1995 között. Hasonlóan az eddigiekhez, nagy számuk miatt sok olyan kategóriát is láthatunk, amelyből csak 1-3 darabot alapítottak a vizsgált időszakban.

2. táblázat Az 1991 és 1995 között alapított védett területek nemzeti kategóriái és az alapított kategóriák száma
Table 2. The number of protected land categories by national types founded between 1991 and 1995

Nemzeti kategóriák	Alapítások száma
állami természetvédelmi terület, beosztás nélküli védett terület, biológiai rezervátum törzsterülete, egyéb park, ellenőrzött vadászati terület, élőhelyvédelmi terület, erdőpark, fauna- és flóramenedék (sanctuary), faunamenedék (refuge), feltöltési (replenishment) zóna, fokozottan védett terület, földtani rezervátum (reserve), génrezervátum, haléőhely (habitat area), hidrográfiai rezervátum (reserve), kezelt erőforrások védett területe, kizárólagos természetvédelmi terület, korlátozott használatú, speciális védettségű terület, tiltott terület, közösségi védett terület, különleges hely, különleges védelmű terület (sonderschutzgebiete), művelés alatt álló állami biológiai rezervátum, nemzeti erdőpark, nemzeti park (közösségi), nemzeti park (őslakosok - aboriginal), nemzeti tengeri park, nemzeti tengeri rezervátum (nationalreserve), nemzeti tengeri védett terület, nemzeti vadrezervátum, nemzeti vadvilág rezervátum, nyilvános üdülőterület vagy vidéki park (country park), összefüggő állami biológiai rezervátum, összefüggő természetvédelmi terület, összetett használatú nemzeti park, összetett használatú természetvédelmi terület, park a nemzetek szolgálatában (commissionforthenations), provinciális védett terület, speciális kezelésű terület, speciális tudományos fontosságú terület (site), speciális védelmi terület - ornitológiai, speciális védelmi terület - paleontológiai, szaporítóállomás, széleslevelű erdő rezervátum, szerződéses vagyongazdálkodású terület (management agreement), tengeri biológiai védett zóna, tengeri kezelt terület, tengerimadár rezervátum, természeti zapovednik, természetvédelmi terület (protected),	1

tudományos fontosságú terület (site), turisztikai célú védett természeti terület, turisztikai, történelmi, ökológiai provinciális védett terület, vadászpark, vadmenedék (sanctuary), vadtenyésztő rezervátum, vadvilágmegőrzési terület, vadvilágmegőrzési zóna, városi regionális park, városi védett természeti terület (naturereserve), védelmi erdő, védelmi park (reserve), védett érintetlen őserdő, védett jelentős természeti formáció, védett nemzeti erőforrás(ok), védett nemzeti jellegzetességek (features), védett nemzeti kulturális értékek, védett természeti terület (meghatározatlan), védett természeti üdülőterületek (recreativereserve), védett zöldövezet (70db)	
botanikai/zoológiai védett terület, kezelt erőforrások védett területe, kezelt védett terület, kiváló erdei park, nemzeti természeti emlék, tengeri nemzeti park, változatos védett természeti terület, vízvilág-megőrzési terület, nemzeti vadvédelmi terület, természeti emlék, nemzetileg fenntartott terület, szabadidős tevékenység/turizmus részére fenntartott terület, eredeti állapotban fenntartott terület, védett partszakasz, festői park, különleges tengeri rezervátum, állami biológiai rezervátum, állami ökológiai rezervátum, állami ökológiai állomás, állami tengeri park, állami természeti emlék, országos park, országos rezervátum, vízimadár terület, út menti park, láprezervátum, vadon (erdészeti szolgálat) (27db)	2
nemzeti természeti emlék, nemzeti vadász- és vadvilág rezervátum, összetett használatú kezelt terület, vándormadár-menedék, változatos hasznosítású magterület, besorolása nem ismert, természetvédelmi terület (protected), nemzeti park (állami hálózat), természetvédelmi törvény (natureconservationlaw), park, magánrezervátum, tájjellegű rezervátum (provincial), szabadidős terület, vidéki park, tudományos rezervátum, vadon park, vadvilágmegőrzési rezervátum (17db)	3
faunarezervátum, geomorfológiai rezervátum, nemzeti park (tudományos), nemzeti tengeri menedék, nemzeti természetvédelmi terület, tengeri menedék (sanctuary), történelmi hajóroncs, városi park, régészeti rezervátum, kiemelkedő természeti szépségű terület, örökségi part, nemzeti folyótorkolati kutatási rezervátum, természetes ökoszisztéma-megőrzési terület, természeti emlék vagy helyszín (site), természetmegőrzési rezervátum, természeti magánrezervátum, erdővédelmi rezervátum, vidéki változatos hasznosítású rezervátum, helyi rezervátum, helyi természeti park, különleges védett terület (21db)	4
történelmi érdekességű terület, megőrzési terület, kitermelési rezervátum, védett (tengeri) tájkép, helyi jelentőségű védett természeti érték, helyi nemzeti park, fajvédelmi terület, védett állami természeti terület (statenaturepreserve), vadonvédelmi terület (9db)	5
védett halászerület, ökológiailag kiemelt terület, kulturális emlék, védett terület (reserve) (4db)	6
városi védett terület, védett flóra- és faunaterület, különleges nemzeti vadvédelmi terület, egyéb besorolású terület, fokozottan védett terület (5db)	7
tájkép rezervátum, part menti védett terület, nemzeti vadvilág-menedék, törvényileg kijelölt élőhely, magán vadvédelmi menedék, tudományos terület, védett erdei vízgyűjtő-terület (7db)	8
egyéb terület, állami ökológiai park, védett mocsaras terület, vadvilág-kezelési terület (4db)	9
vadrezervátum, ökológiai fontosságú terület, tereptárgy-védelmi terület (feature), természeti rezervátum, sajátos védettséggű természeti örökség, védőzóna (6db)	10
tengeri park, természetmegőrzési rezervátum/flóra és fauna, védett terület, nemzetközi és nemzeti jelentőségű rezervátum vízi- és költöző madarak számára (5db)	11
tájképvédelmi terület, természetvédelmi rezervátum/vadvilág, szigorúan védett természeti rezervátum (3db)	12
helyi park, helyi tájkép-park, vadon (wildernessarea) (3db)	13
összetett használatú védett terület, tengeri rezervátum (2db)	14
állami környezetvédelmi terület	15
természeti értékek rezervátuma/vadvilág, természetvédelmi rezervátum/növényvilág, védett tájkép, természetvédelmi alapítvány által védett terület (4db)	16
erdei nyitvatermő rezervátum	18
biológiai rezervátum	19
nemzeti biodiverzitás-megőrzési terület	20
regionális park - gyümölcsöskert emlékhely	21
védett szerződéses terület (protected by charter from private)	22
erdei ökoszisztéma rezervátum, vadvilág-menedék (sanctuary) (2db)	23
védett erdő, pihenőpark, erőforrás rezervátum, menedékhely (4db)	25
természetvédelmi terület, természeti park (2db)	26
különleges jelentőségű természeti terület	27
állami park	28
tájképi park	29
helyi természeti rezervátum	29

egyéb védett terület	30
nemzeti rezervátum	31
védett helyszín (site)	33
védelmi rezervátum, helyi park (2db)	34
védett erdei terület, állami természeti rezervátum (2db)	39
szövetségi vadászati rezervátum, védett tájképrészlet(ek) (landscape section(s)) (2db)	41
állami zakaznik, önkéntes természeti rezervátum, vadvilág-menedék (refuge) (3db)	42
ökológiai rezervátum	49
természetes terület	58
természeti értékek rezervátuma/bozótos	63
tenger vagy tó által kialakított partszakasz	75
helyi jelentőségű park	108
nemzeti természeti rezervátum	116
védett természeti emlék	122
zapovedne urotchische	133
lazacos folyó/québec	159
nemzeti jelentőségű öntésterület	169
természetvédelmi park	191
biotópvédelmi célú terület	212
természeti emlék	257
nemzeti park	349
helyi természeti emlék	360
faunaélőhely	433
nemzeti jelentőségű dagadó- és síklápok	512
regionális zakaznik	577
természeti rezervátum	1686
Összesen:	7240

A vizsgált időszakban a nagyterületű, 1 millió hektár fölötti védett természeti területek alapításának száma összesen 30, mely csökkenést jelent ebben a kategóriában az előző 5 évhez (36) képest (3. táblázat). Ezzel szemben az 1000 hektárnál kisebb területek alapításában jelentős növekedés tapasztalható. A 0-99 hektáros kategóriában 2758-ról 3952-re, míg a 100-999 hektáros kategóriában 1129-ről 1524-re emelkedett a védetté nyilvánított területek száma. Ez a különbség jól látszik a területek eloszlásában is: a 0-99-es kategória 54,6 %, míg az 1 millió ha fölötti csupán 0,41%.

A védetté nyilvánítások összterülete a vizsgált időszakban 210 763 259,1 ha, ami mintegy 20%-os növekedést jelent az 1986-1990-es időszak 174 770 062,6 ha területéhez képest.

3. táblázat Az 1991 és 1995 között alapított védett területek nagyság szerinti eloszlása
Table 3. The number of protected lands by size founded between 1991 and 1995

Terület nagysága (ha)	Alapított területek száma kategóriánként (db)	A területek eloszlása (%)	Védett területek kiterjedése (ha)	A védett területek nagyságának eloszlása (%)
0-99	3952	54,60	89453,6	0,04
100-999	1524	21,07	52 6209,6	0,25
1000-9999	955	13,19	326 3756,6	1,55
10000-99999	562	7,76	18 368 905,6	8,72
100000-999999	215	2,97	60 883 611,7	28,88
1000000-	30	0,41	127 631 322,0	60,56
Összesen	7238	100,00	210 763 259,1	100,00

A 4. táblázat egy összegzés arról, hogy az 1991–1995-ig tartó időszakban a világ országaiban, hány védett területet hoztak létre. Eszerint, a világ országai közül Ukrajna áll az első helyen, kiemelkedő eredménnyel, 1151 db védett terület létrehozásával. Második helyen Kanada áll 883 db védett területtel, majd azt szorosan követi Ausztrália 872 db területtel.

4. táblázat Az 1991 és 1995 között alapított védett területek országoként
Table 4. The number of protected lands by countries founded between 1991 and 1995

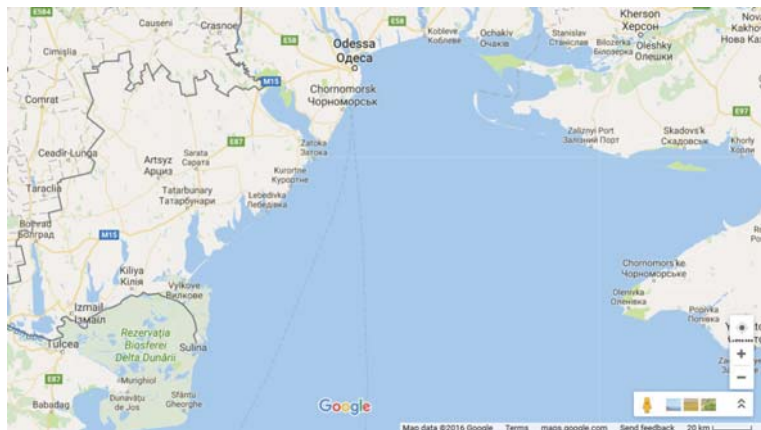
<i>Országok</i>	<i>Alapított területek száma</i>	<i>Országok</i>	<i>Alapított területek száma</i>
Algéria, Antigua és Barbuda, Belgium, Brit-India, Brunei Szultánátus, Burundi, Kongói Köztársaság, Kuba, Ciprus, Kongói Demokratikus Köztársaság, Dánia, Gibraltár, Guam, Magyarország, Jamaica, Jordánia, Kazahsztán, Libanon, Macedónia, Madagaszkár, Mauritius, Mayotte, Marokkó, Új-Kaledónia, Niue, Omán, Palau, Papua Új-Guinea, Peru, Puerto Rico, Katar, Románia, Saint Lucia, Seychelle-szigetek, Uruguay, Vietnám	1	Mongólia, Tajvani tartomány, Tájföld	18
		Málta	19
		Laosz	20
		Mexikó	21
		Bulgária, Dél-Afrika	24
		Dominikai Köztársaság, Honduras, Kambodzsa	26
		Norvégia	32
		Finnország	33
		India	34
Albánia, Azerbajdzsán, Bahama-szigetek, Gambia, Ghána, Izrael, Luxemburg, Nepál, Északi-Mariana-szigetek, Saint Vincent, Szamoa, Tádzsikisztán, Tanzánia, Tonga, Üzbegisztán	2	Japán	35
		Olaszország	36
		Oroszország	40
		Indonézia	46
Botswana, Kenya, Kirgizisztán, Líbia, Martinique, Moldova, Uganda	3	Egyesült Államok	47
		Nicaragua	49
Ecuador, Francia Polinézia, Kajmán-szigetek, Koreai Köztársaság, Malajzia, Sri Lanka	4	Litvánia	60
		Brazília	63
Egyiptom, Kolumbia, Nigéria, Portugália	5	Spanyolország	68
Bolívia, Görögország, Hollandia, Horvátország, Jugoszlávia, Paraguay	6	Argentína	69
		Venezuela	75
Bolívia, Görögország, Hollandia, Horvátország, Jugoszlávia, Paraguay	6	Egyesült Királyság	95
		Ausztria	108
Bolívia, Görögország, Hollandia, Horvátország, Jugoszlávia, Paraguay	6	Észtország	123
		Szlovákia	185
Antarktisz, Iráni Iszlám Köztársaság, Montserrat, Réunion, Törökország	7	Kína	202
		Svédország	255
Guadeloupe, Izland, Szaúd-Arábia	8	Cseh Köztársaság	288
Bhután, Fehéroroszország	9	Franciaország	361
Chile, Francia Guyana	10	Német Szövetségi Köztársaság	639
Írország, Új-Zéland	11	Svájc	733
Costa Rica, Guatemala, Panama	12	Ausztrália	872
Fülöp-szigetek	14	Kanada	883
Lengyelország	15	Ukrajna	1151
Szent Ilona	16	<i>Összesen</i>	<i>6850</i>
Belize, Szlovénia, Turks- és Caicos-szigetek	17		

A negyedik helyen Svájc áll 733 db területtel. Az akkori Német Szövetségi Köztársaság foglalja el az ötödik helyet az országok sorában 639 db területtel.

Külföldi védett területek

Duna-delta Bioszféra Rezervátum, Románia, 1991

A Duna-delta Románia és Ukrajna területén osztozik, Európa második legnagyobb deltatorkolata (területe 3446 km²). A Dobrudzsai-fennsíkkal, a Fekete-tengerrel és a román-ukrán határral közvetlenül határos (http4) (1. ábra).

1. ábra A Duna-delta bioszféra rezervátum elhelyezkedése (Forrás: Google maps)
Figure 1. Situation of Danube Delta Biosphere Reserve (Source: Google maps)

A Duna-delta 1938-ban már nemzeti park lett, bioszféra rezervátumi státuszát 1991-ben kapta (az IUCN II-es kategóriában van nyilvántartva) – és ekkor a világörökség részévé is nyilvánították (http5). Romániában ez az egyetlen olyan védett terület, amelynek működéséről, feladatairól külön törvény jelent meg. Az ország legnagyobb bioszféra rezervátuma, területe 580 000 hektár (Románia területének 2,5%-a).

A Duna-delta Bioszféra Rezervátum követi az UNESCO Man and Biosphere (MAB) által meghatározott zónarendszert, melynek területarányos megoszlása az alábbiak szerint alakul:

1. Magterület: 8,7%
2. Védőövezet (pufferzóna): 38,5%
3. Átmeneti övezet: 52,8%.

Ezekben belül található 11 425 hektár rekonstrukciós terület (http6).

Élővilága rendkívül gazdag: 1456 állat- és 1473 növényfaj előfordulását jegyezték le eddig. Különös érték a 2500 párt számláló pelikántelep, mely egyedülálló Európában. Édesvízi halfajainak száma 45, ezek között megtalálható az erősen visszaszorult, óriási méretűre növő viza is (http5).

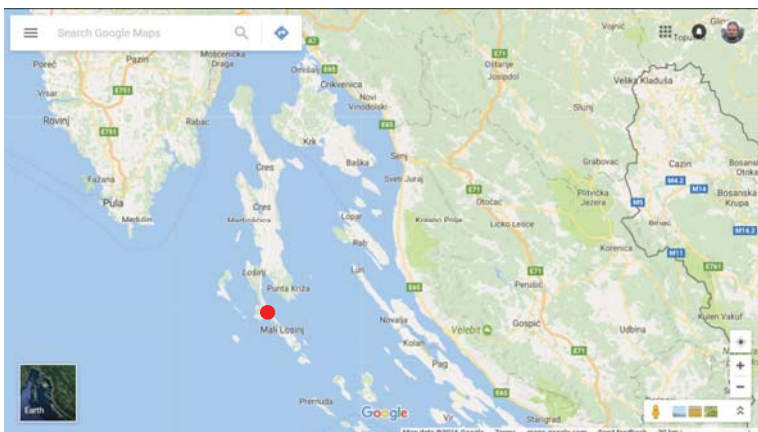
Nagy értéket képviselnek a növénytársulások: a vidék 69%-a mocsár, mely változatos élőhelyeket biztosít az élővilág számára. Ki kell emelni még a 260 000 hektár kiterjedésű nádrengeteget, mely eszményi fészkelőhelyet kínál a vízmadarak tömegeinek (2. ábra). Mindezek az értékek – érthető módon – vonzzák a turistákat. Korábban voltak próbálkozások a terület gazdasági célú hasznosítására is (lecsapolás, hogy mezőgazdasági területeket nyerjenek, gépesített nádatartás stb.), de szerencsére semelyik sem járt sikerrel, így a terület megmenekülhetett és megmaradhatott a vízi élővilág paradicsomi menedékének (http5).

2. ábra A Duna-delta mocsár és nádtengere (http7)
 Figure 2. Marshes and reeds of the Danube Delta (http7)

Cikat Forest Park, Mali Lošinj, Horvátország, 1992

A Cikat Forest Park Mali Lošinj városától – Adria szigeteinek legnagyobb településétől, Lošinj sziget fővárosától – délnyugatra fekszik (3. ábra). A parkot 1992-ben nyilvánították védetté, területe 236 hektár (http8,9).

3. ábra A Cikat Forest Park elhelyezkedése (Forrás: Google maps)
 Figure 3. Location of Cikat Forest Park (Source: Google maps)

Története egészen 1886-ig visszanyúlik, amikor megalakult a város erdősítéssel és tájépítéssel foglalkozó társasága, a *Society of Afforestation and Embellishment of Mali Lošinj*. A szervezet törekvésének eredményeképpen, a Cikat Forest park egy emberi kéz által létrehozott ökoszisztéma. A cél ugyanis a táj, látvány alakítása volt, harmóniában a természettel. Fontos szempont volt a turisták érdekeinek figyelembe vétele, ezért viszonylag sok turistaút került kiépítésre a területen, valamint számos fenyőfát is ültettek, hogy megvédjék az itt épült nyaralókat a napsütéstől.

A park egyik legkülönlegesebb látnivalója egy buja aleppóifenyő-erdő, melyet még a város erdősítéssel foglalkozó társasága telepített a 19. század végén, a szervezet akkori elnöke, Ambroz Haračić kezdeményezésével, aki egy lelkes helybéli természetvédő és

patrióta volt. Egy másik híres nevezetesség az 1858-ban épült, Anuncijata-hegyfokon emelkedő Szűz Mária templom, mely nemcsak turistalátványosság, hanem a *Lošinj-i* tengerészek hagyományos fogadalmi temploma is egyben (<http9>).

A terület flórája, köszönhetően Ambroz Haračić munkásságának, nagyrészt helyreállt, a kopár területek jelentős része erdősítésre került (4. ábra). A kutatások mintegy 1100 növényfajt azonosítottak, ebből 939 faj tartozik az őshonos flórába. 230 növényt gyógynövényként tartanak számon. A legjellegzetesebb növényfajok közé tartozik az aleppói fenyő (*Pinus halepensis*), a masztixfa (*Pistacia lentiscus*), a mirtusz (*Myrtus communis*), a nyugati szamócafa (*Arbutus unedo*), a téli bangita (*Viburnum tinus*), a kúszó lonc (*Lonicera implexa*), a cserjés hanga (*Erica arborea*), a szúrós boróka (*Juniperus oxycedrus*), az olajfa (*Olea europaea*), az európai ciprus (*Cupressus sempervirens*), tűnyalábos fenyő (*Pinus pinea*) és sok más mediterrán ültetett faj.

4. ábra A terület nagy részét fenyőerdők borítják (<http10>)
Figure 4. Much of the area is covered with pine forests (<http10>)

A park állatvilágában figyelemreméltó, hogy nincsenek mérgeeskígyók, csupán nem mérgező fajok, illetve gekkók, utóbbiak valahányan természetvédelmi oltalom alatt állnak. Apró- és nagyvadak egyaránt megtalálhatóak a területen, köztük talán a legjelentősebb a dám és muflon állomány. Ragadozó madarak szép számban élnek a szigetek területén: karvaly (*Accipiter nisus*), héja (*Accipiter gentilis*), fákó keselyű (*Gyps fulvus*), vörös vércse (*Falco tinnunculus*) (<http9>).

Slapton Ley Nemzeti Természetvédelmi Terület (Slapton Ley National Nature Reserve, UK)

A Devon megyében található Slapton Ley a legnagyobb édesvízi tava Délnyugat-Angliának. 1993-ban nyilvánították nemzeti természetvédelmi területté, ahol a környezeti nevelés is nagyon fontos szerepet kap, már 1959-ben megalapították a Slapton Ley Kutatóközpontot, a terület kezelője egy környezeti neveléssel foglalkozó alapítvány a Field Studies Council (FSC). A kiemelt jelentőségű természetvédelmi terület fő geológiai jellemzője, hogy egy drámaian keskenyen futó kavicsos homokpad, zátony a Slapton Sands választja el ezt a fontos édesvízi lagúnát, Slapton Ley-t a tengertől (5. ábra).

A szirtvonulat kőzetanyaga kovakő, tűzkő, kvarckavics, amelyek egy része egészen vöröses színű. Valószínűleg ez a képződmény 5000 évvel ezelőtt kezdett kialakulni a tengerszint változások ideje alatt. A zátonyt fokozatosan elmosta a tenger és ez a folyamat jelenleg is zajlik, a tenger fokozatosan tovább koptatja ezt a keskeny gátat és folyamatosan veszélyezteti ezt a sebezhető édesvízi tavat ([http11](http://11)).

5. ábra A Slapton Ley a háttérben a tengertől elválasztó szirttel (Fotó: Mihalik R.)
Figure 5. The Slapton Ley a background of sea separating reef (Photo: Mihalik R.)

Az alsó Slapton Ley többnyire nádasokkal övezett nyílt víz, a felső részét pedig túlnyomórészt mocsári növények, füzesek alkotják. Ezekre az élőhelyekre nagyon változatos flóra és fauna a jellemző. Slapton Ley kiemelten fontos állomása a telelő és vándorló madaraknak, beleértve a fecskéket is. Itt található a berki poszáta (*Cettia cetti*) legnagyobb angoliai populációja.

Mintegy 450 edényes növényfaj és több mint 2000 gomba faj található a területen, amelyből eddig 29 új volt a tudomány számára, illetve még 250 zuzmó faj is ([http 12](http://12)).

Vadvirágok közül meglátható itt a sárga szarumák (*Glaucium flavum*) és a terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*). Nagy-Britanniában kizárólag a SlaptonLey partján fordul elő a szegfűvirágúak (*Caryophyllales*) rendjébe tartozó IUCN vörös listás *Corrigiola litoralis*.

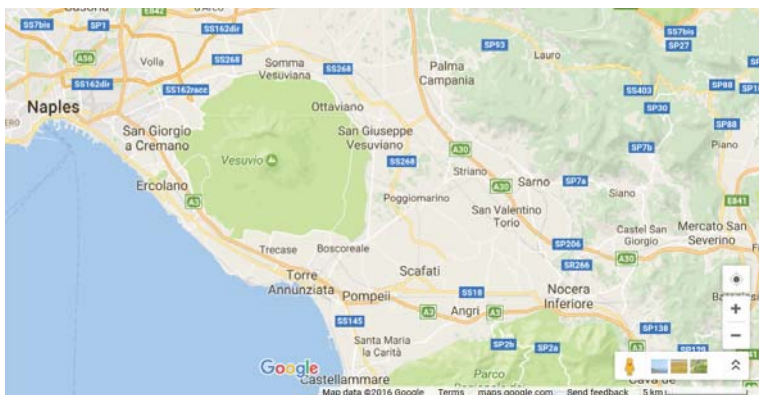
Ha szerencsések vagyunk, találkozhatunk borzzal (*Meles meles*), vidrával (*Lutra lutra*) és különböző pele valamint denevérfajokkal. A természetvédelmi terület minden nap nyitva áll a látogatók számára, belépési díj nincs, a tanösvény (6. ábra) is szabadon várja az érdeklődőket ([http13](http://13)).

6. ábra A Slapton Ley tanösvény (Fotó: Mihalik R.)
Figure 6. The Slapton Ley Nature trail (Photo: R. Mihalik)

Vezúvi Nemzeti Park, Olaszország, 1995

A Vezúvi Nemzeti Park Olaszországban, Nápoly városa mellett (7. ábra), 1995-ben jött létre, hogy megőrizze a tájat, élővilágot, állatvilágot és a Vezúv vulkán sajátos környezetét. Campania régiójában található meg, 8482 hektár kiterjedésű. A Vezúv ma is aktív vulkán, legutóbbi kitörése 1944-ben történt. Ma is veszélyt jelent a szorosan körülötte elterülő városokra, többek között Nápolyra ([http14](http://14)).

7. ábra A Vezúvi Nemzeti Park (Forrás: Google maps)
Figure 7. Vesuvius National Park (Source: Google maps)

Nápoly, görög nevén Neápolisz rendkívül sokszínű város, a görög alapították. Forgalmasságuk ad otthont, utcái zsúfoltak, néhol romosak. Napos meleg éghajlatának köszönhetően a Nap városának is nevezik a helyiek. A vulkán szinte a város szomszédságában emelkedik (8. ábra), a kitűnő kilátás számos turistát vonz manapság, annak ellenére, hogy még egy viszonylag aktív vulkánról van szó ([http15](http://15)).

8. ábra Nápoly, háttérben a Vezúv (Fotó: Beregi L.)
 Figure 8. Mount Vesuvius in Naples (Photo: L. Beregi)

A Vezúvot északon zöld síkság Santa Maria Capua Vetere, keleten Benevento hegység, délen pedig a Monti Picentini, Salerno és az Amalfi-part határolja. A Campi Flegrei vulkánjaival egy vonulatban helyezkedik el. A Tirrén-tenger Nápolyi-öble, annak szigetei Ischia és Capri veszi körül. Olaszországban a vulkáni működés az Appennini-félszigeten északon kezdődött el, majd dél felé húzódott, egészen Szicíliaig. A Vezúv működése 300 ezer évvel ezelőtt kezdődött. Sztrato-, vagyis rétegvulkán, andezitből épül fel, ami gyorsan megszilárdul, és lassan folyik, hamu és lávafolyás építi fel. Csúcsa az 1132 m-es Monte Somma, melyet robbanásos kitörések hozták létre. Magassága a 2000 métert is meghaladta, amely egy robbanás következtében kisebb kalderává alakult (http14,15).

I. u. 79-ben történt az egyik legismertebb kitörése, amikor Herculaneum és Pompei lakóit is maga alá temette a vulkáni hamu és törmelék. A vulkán történetében nyugalmi és aktív időszakok váltják egymást. A Vezúv ma is működik, ezt a földrengések és a fumarolák is bizonyítják. Az aktivitást folyamatosan mérik műszerekkel, egy esetleges kitörés alkalmával a lakosságot azonnal ki kell telepíteni (Fajth-Dombi, 1978).

Állat- és növényvilágában a mediterrán fajok uralkodnak (9. ábra). Növényvilágában megjelennek az Appennini-félszigetre jellemző fajok pl.: éger, tölgy, gesztenye, kőris. Lávafolyamokon zuzmók telepednek meg. Több orchideafaj is elterjedt a Vezúv felszínén. Több mint 900 növényfaj él itt. Állatvilága rendkívül színes, számos lepkefaj is előfordul. A madárfajok közül: vörös vércse (*Falco tinnunculus*), a karvaly (*Accipiter nisus*), és az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) a kiemelendők. Kistestű emlősök közül a róka (*Vulpes vulpes*) és a borz (*Mele meleles*) jellemző. A mediterrán térségben gyakori *Podarcis* fajok közül megtaláljuk itt a *Podarcis waglerianus*-t (10. ábra).

9. ábra A Vezúv belső lejtői, előtérben piros sarkantyúvirággal (*Centranthus ruber*), háttérben Nápoly és a tenger (Fotó: Centeri Cs., 2016. 07. 04.)

Figure 9. Inner slopes of Mount Vesuvius with red valerian (*Centranthus ruber*) in the front and Naples and the sea in the background (Photo: Cs. Centeri, 4th of July, 2016)

10. ábra A Vezúv belső lejtőinek szikláin találkozhatunk az Olaszországban endemikus *Podarcis wagleriana* gyíkfajjal (Fotó: Centeri Cs., 2016. 07. 04.)

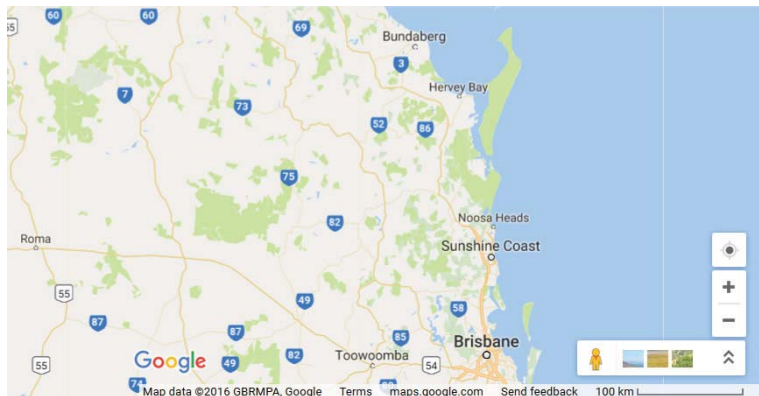
Figure 10. The Italian endemic lizard species, the *Podarcis wagleriana* on the volcanic rocks of the inner circle of Mount Vesuvius (Photo: Cs. Centeri, 4th of July, 2016)

A mediterrán éghajlatnak és a vulkanikus kőzeteknek köszönhetően egyedi a terület mezőgazdasága. Főként gyümölcsöket termesztenek, pl. barack, cseresznye, szőlő. Híres a borászata is, míg zöldségtermesztésében a paradicsom, a bab és a brokkoli dominál. A bányászati alapanyagoknak, ásványoknak köszönhetően fejlett művészetek, kézművesipar alakult ki, ami kedvezően hatott az idegenforgalomra ([http14,15](http://14,15)).

Great Sandy Nemzeti Park (Great Sandy National Park), Ausztrália, 1995

A Great Sandy Nemzeti Park egy tengerparti terület, amely Ausztrália északkeleti részén, Queenslandben fekszik, Brisbane-től körülbelül 200 km-re északra (11. ábra). A nemzeti park összterülete 220 000 ha, amely városokat és falvakat is foglal magában, úgymint: River Heads, Booral és Hervey Bay. A park fő jellegzetességei az érintetlen tengerpart, a hatalmas

homokdűnék, az esőerdők, a mangrove erdők, a parti fenyérek, a mocsarak, a völgyek és a szurdokok ([http16](http://16)).

11. ábra A Great Sandy Nemzeti Park elhelyezkedése (Forrás: Google maps)

Figure 11. Location of Great Sandy National Park (Source: Google maps)

A nemzeti park két részre oszlik: az egyik Cooloola, amely a tengerparton fekszik Noosa Heads (dél) és Rainbow Beach (észak) között. Ez a terület 56 000 ha területű. A másik része a Föld legnagyobb homokszigete, a Fraser Island, amely figyelemre méltó természeti szépség. Rainbow Beach-től északra fekszik, a területe 184 000 ha. 1992-ben az UNESCO felvette a természeti Világörökségek listájára. A nemzeti parkhoz tartozik még a Woody Island sziget, amely Fraser Island-től nyugatra található, továbbá a Great Sandy Conservation Park is, amely magában foglal számos szigetet a Great Sandy tengersizorban. Ez a tengersizor Fraser Island és a Hervey Öböl déli szárazföldi része között fekszik. Területe mindössze 658 ha, amelyet 1995-ben helyeztek védelem alá ([http16](http://16),17).

A nemzeti park jellegzetes színeit, a sárgát és a pirosat, a vasban gazdag ásványok adják, amelyek a homokdűnékben találhatóak meg. Ezek az ásványok az évszázadok során különböző spektrumúvá színezték a homokot. Látványos szoborszerű képződmények bukkannak fel egyes helyeken, ahol a szél és az eső erodálta a homokbuckákat.

A nemzeti parkban találhatóak édesvízi dűne-tavak, amelyeknek sajátos, egyedi alakjuk és színük van. Több mint 40 dűne-tó van itt, amelyek együttesen több mint felét teszik ki a Földön ismert dűne-tavaknak. Itt találhatóak a Boomerang-tavak, amely a tengerszint felett 120 m-rel található és a Boomanjin-tó (12. ábra), amely a Föld legnagyobb úgynevezett ült, évelő tava (perched lake). Ezek az ült tavak a nemzeti park legjellegzetesebb tavai, olyan tavak, amelyek lényegesen magasabb tenger feletti szinten találhatóak, mint a többi víztest, elszigetelten a talajvíztől. Ezek az édesvízi tavak szegények tápanyagban, így kevés növényt és állatot képesek eltartani. A legtöbb tóban mindössze 2-3 halfaj található meg ([http18](http://18)).

12. ábra A Boomanjin-tó a Great Sandy Nemzeti Parkban, Ausztrália (http19)
 Figure 12. The Boomanjin Lake in the Great Sandy National Park (http19)

A becslések szerint jelenleg a területen található emlős fajok száma csaknem eléri a százat, ebből 86 őshonos. Jelentős a terület dingó (*Canis lupus dingo*) állománya, ami mellett szép számban találhatunk veszélyeztetett fajokat is: óriás erszényesnyest (*Dasyurus maculatus*), koala (*Phascolarctos cinereus*), hosszúorrú potoró (*Potorous tridactylus*). Ezen kívül kiemelkedő a madárfauna is, mintegy 400 madárfaj található a nemzeti parkban. Köztük ragadozó madarak, mint például: vándorsólyom (*Falco peregrinus*), örvös héja (*Accipiter fasciatus*), barna kánya (*Milvus migrans*). Gyakran előfordulnak pelikánok, csérek, baglyok, gerlék, kacsák, sirályok, kookaburra-k és papagájok. A kritikusan veszélyeztetett fajok közé tartozik a távol-keleti póling (*Numenius madagascariensis*), a kockás mézevő (*Anthochaera phrygia*) és a sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*). Rajtuk kívül él itt egy másik ritka madár is: az ausztrál földipapagáj (*Pezoporus wallicus*), amely kontinens egyes területein már kihalt, de itt még életképes populációi maradtak fenn (http20).

Fertő-Hanság Nemzeti Park, 1991

1991-ben alapították hazánk ötödik nemzeti parkját Fertő-Hanság Nemzeti Park néven, aminek területe 23731 hektár. Központja a sarródi Kócsagvár. A nemzeti park magába foglalja a Fertő-táj teljes magyarországi részét (13. ábra). Főbb területei: a Fertő-táj, a Hanság és a Tóköz, valamint a Répce mente. Néhány nemzetközi egyezmény hatálybalépését követően a Fertő-táj egészét Bioszféra Rezervátummá nyilvánították, de felkerült a nemzetközi jelentőségű vadvizek közé is (http21).

13. ábra A Fertő-Hanság Nemzeti park területe (Forrás: Google maps)
Figure 13. The area of Fertő-Hanság National Park (Source: Google maps)

2001-ben Fertő/Neusiedler See Kultúrtáj néven Magyarország és Ausztria együttes felterjesztésének eredményeként az UNESCO világörökségi helyszíneinek listájára is felkerült (<http://21>).

A Fertő-táj része a Fertő, és az azt körülölelő nádas, a partszéli szikes rétek és a mocsár- és láprétek. Maga a fertő 35 halfaj élőhelye, melyek közül természetvédelmi jelentőségű a réti csík (*Misgurnus fossilis*). A táj jelentős számú madárfaj populációval rendelkezik. Jelen vannak a fészkelő madarak és tömegesen képviseltetik magukat a vonuló fajok egyedei is, például a nagy kócsag, a kanalas gém, a bölömbika, a cigányréce, a barkóscinege, a cserregő nádiposzáta, ludak és a rétisasok.

A szikes puszták a múltban a Fertő árterületei voltak. A puszták növényzetét sziksófü (*Salicornia prostrata*), sziki üröm (*Artemisi maritima*), sziki öszirózsa (*Tripolium pannonicum* subsp. *pannicum*), tengerparti kígyófü (*Triglochin maritimum*) és pókbangó (*Ophrys sphegodes*) alkotja. A szikes növényzetben helyenként előfordulnak időszakos vízborítású szikes tavak, melyek kedveznek a madárvilágnak. Jellemző madárfajai: gulipán (*Recurvirostra avosetta*), a gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), a piros lábú cankó (*Tringa totanus*), a nagy póling (*Numenius arquata*), sirályok (*Larus* spp.) vagy a szárcsa (*Fulica atra*). A pusztákon állatlegeltetést folytatnak szürkemarha-, bivaly- és rackaállományokkal.

A Hanságot láprétek, láperdők és nyílt vizes élőhelyek, mocsárvilág alkotja. Több száz hektár kiterjedésű láprétek flóráját számos védett faj gazdagítja, mint például a nyári tőzike (*Leucojum aestivum*), a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), a kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) vagy a lápi nyúl farkfü (*Sesleria uliginosa*).

A láperdőkben számos természetvédelmi jelentőségű érték, például tőzgepáfrány (*Thelypteris palustris*), szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), uhu (*Bubo bubo*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), szürke gém (*Ardea cinerea*) és a bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) is jellemző.

A tóközi nyílt vizes élőhelyek területe a lecsapolások miatt lecsökkent. Az ilyen nyílt vizes élőhely növényzeti értéke a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*) és a kolokán (*Stratoides aloides*). Halak közül az ilyen területeket kedveli a lápi póc (*Umbra crameri*) és a réti csík (*Misgurnus fossilis*). Az élőhely jellemző kétéltűi a kecskebéka (*Rana esculenta*), mocsári béka (*Rana arvalis*) és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*). A nemzeti park ezen részeire is jellemző a gazdag madárvilág. Egyes fajok vonuláskor akár több ezres egységszámmal érkeznek a területekre. Jellemzőbb fajai: cigányréce (*Aythya nyroca*), barátréce (*Aythya ferina*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), bakcsó, vöcsök fajok (*Podiceps* spp.), kanalas gém (*Platalea corodina*) és rétisas (*Haliaeetus albicilla*).

A Répce mentének szabályozatlan szakasza azért kiemelkedő, mert közel eredeti állapotban található meg növény- és állatvilága, a környező mocsárterek és az ártéri ligeterdők (http22,23).

Irodalom

- Almási B., Csákvári E., Demeter A., Major B., Molnár L., Nagy E., Piszker Z., Poller E., Sarlós D., Ursu D., Vincze T. 2014: A világ természetvédelmének története 1976–1980 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 12(1): 207–219.
- Berecz T., Fehér L., Gyovai G., Hága K., Kazinczy I. G., Lipták P., Pápay G., Petrovski J., Prohászka V. J., Ruff S., Szakács Á., Mészáros M. M., Kiszél K. Zs. 2015: A világ természetvédelmének története 1981–1985 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 13(2): 249–263.
- Centeri Cs. 2010: A világ természetvédelmének története 1956–1960 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 8(1): 147–155
- Centeri Cs., Gyulai F. 2006: A világ természetvédelmének történelmi kezdetei a védtett területek kialakítására vonatkozóan. *Tájökológiai Lapok*, 4(2): 427–432.
- Centeri Cs., Gyulai F. 2011: A világ természetvédelmének története 1966–1970 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 9(1): 127–143.
- Centeri Cs., Gyulai F. 2013: A világ természetvédelmének története 1971–1975 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 11(1): 127–143.
- Centeri Cs., Gyulai F., Penksza K. 2007: A világ természetvédelmének története 1913–1933 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 5(1): 5–11.
- Centeri Cs., Gyulai F., Penksza K. 2008a: A világ természetvédelmének története a II. világháború után (1946–1950, védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 6(3): 351–361.
- Centeri Cs., Gyulai F., Penksza K. 2008b: A világ természetvédelmének története a II. világháború alatt (1940–1945, védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 6(1-2): 209–220.
- Centeri Cs., Pottyondy Á. 2009: A világ természetvédelmének története 1951–1955 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 7(1): 175–189.
- Centeri Cs., Pottyondy Á., Gyulai F. 2010: A világ természetvédelmének története 1961–1965 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 8(1): 207–219.
- Fajth T., Dombi J. 1978: Itália. Hatodik átdolgozott és bővített kiadás. Kossuth Nyomda, Budapest. 501–507. p.
- Penksza K., Gyulai F., Centeri Cs. 2007: A világ természetvédelmének története 1934–1939 között (védtett területek alapítása). *Tájökológiai Lapok*, 5(2): 239–347.
- http1: <http://www.iucn.org/> (honlap utolsó elérése: 2015. december 14.)
- http2: <http://www.unep-wcmc.org/> (honlap utolsó elérése 2015. december 14.)
- http3: <http://protectedplanet.net/> (honlap utolsó elérése 2015. december 14.)
- http4: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Duna-delta> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http5: <http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/életmod/duna-delta> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 28.)
- http6: <http://erdelyinimrod.ro/html/archivum/128> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http7: <http://www.rspb.org.uk/whatwedo/campaigning/fornature/casework/details.aspx?id=tcm:9-227894>
- http8: https://hu.wikipedia.org/wiki/Mali_Lo%C5%A1inj (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http9: <http://visitlosinj.hr/ListItem.aspx?id=825&lang=en-GB> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http10: https://www.tripadvisor.co.hu/Attraction_Review-g297514-d2318766-Reviews-Cikat_Forest_Park-Mali_Losinj_Losinj_Island_Kvarner_Bay_Islands_Primorje_Gorski_K.html
- http11: <http://www.devon.gov.uk/southerndevon#16> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http12: <http://www.wwct.org.uk/conservation-research/south-west-uk/slapton> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http13: https://hu.wikipedia.org/wiki/Vez%C3%BAvi_Nemzeti_Park (honlap utolsó elérése: 2016. nov.7.)
- http14: <https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1poly> (honlap utolsó elérése: 2016. nov.7.)
- http15: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Vez%C3%BAv> (honlap utolsó elérése: 2016. nov.7.)
- http16: <http://www.nprsr.qld.gov.au/parks/great-sandy-marine/about.html> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 26.)
- http17: <http://www.nprsr.qld.gov.au/parks/great-sandy-woody/index.html> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 28.)
- http18: http://www.nprsr.qld.gov.au/parks/coooloola/culture.html#natural_environment (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 31.)
- http19: http://www.dennisharding.com.au/assets/images/gallery/mainland_qld/10_Clouds_approaching_Lake_Bomanjin.jpg
- http20: <http://wetlandinfo.ehp.qld.gov.au/wetlands/facts-maps/national-park-great-sandy/> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 26.)

http21: <http://magyarnemzetiparkok.hu/ferto-hansag-nemzeti-park/> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 28.)

http22: <https://utazom.com/vendegvaro/ferto-hansagi-nemzeti-park> (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 28.)

http23: https://hu.wikipedia.org/wiki/Fert%C5%91%E2%80%93Hans%C3%A1g_Nemzeti_Park (honlap utolsó elérése: 2016. okt. 28.)

THE HISTORY OF NATURE CONSERVATION BETWEEN 1991 AND 1995 (DESIGNATION OF PROTECTED AREAS)

L. BALOGH, B. BATHÓ, L. BEREGI, D. DEDÁK, N. FORINTOS, A. KISS, R. MIHALIK, SZ. NAGY, N. PÉTER, Á. PÖRGE, ZS. ROZGONYI, K. RUSVAI, F. STILLING, Z. SZENEK

¹SIU, Institute of Environment and Landscape Management, Nature Conservation Master Programme
H-2103 Gödöllő, Páter K. u. 1.

Keywords: nature conservation, history, world, protected areas, 1991-1995

Summary: Between 1991 and 1995 there has been 7240 protected areas established by the category system of the IUCN. If we examine the size of the established areas, category VI. (Protected area with sustainable use of natural resources) was extremely high (47,91%). According to the IUCN database, most of the protected areas founded in the study period can be found in Ukraine (1151 areas). The 7240 new areas can be sorted into 179 national categories. Most of the new areas are nature reserves (1686 areas), just like in the previous period. However in this period, the Regional Zakaznik (577) was the second, and it was followed by the low-moor bog of national importance (512), the fauna habitat (433) and local natural monuments (360). In the previous period the national park and the natural monuments were the second and the third, but they slipped back significantly in the ranking: they occupied the sixth and seventh place between 1991–1995. In this period in Hungary, there was only one area was established meeting the IUCN category system; the Fertő-Hanság National Park in 1991. Also established in this period are the Danube Delta Biosphere Reserve in Romania (1991), which was declared a world heritage site, the Cikat Forest Park in Croatia (1992), which is known its Aleppo pine forests, the Slapton Ley National Nature Reserve in the United Kingdom (1993), whose pond wildlife is outstanding, the Vesuvius National Park, in Italy (1995) and the Great Sandy National Park in Australia (1995), which is known for its unique flora and fauna and a unique beach, sandy shores.